

כיצד מברכין פרק שישי ברכות

מד.

עין משפט נר מצוה

קב"ד א מ"י פ"ג מהל'
נצרות הלכה ה' באובלי
והלכה ה' סגנון עשן כח
טושיע א"ח טושיע ר"ב ספק
א:
קב"ד ב מ"י שם ה' ג'
והלכה ה' סגנון עשן
טושיע א"ח טושיע ר"ב ספק א
[3]:
קב"ד ג מ"י פ"ג מהל'
נצרות הלכה ג ופ"ח
ה' יד סגנון עשן טושיע שם
[ספק י-יג]:
קב"ד ד מ"י וסגנון עשן
טושיע א"ח סגנון עשן
ספק י:

רבינו חננאל

מתני' [הביאו לו מליה.
היינו ספלי טירחן]. באובלי
פירות גנוסר שנו.
שמתוקים מאד והאכלם
אכל מליה עמהם,
כדאמרין לקמן שריי
והניחן ספלי טירחן לקובצי
ולאכלם. ואותו מליה יעקר,
ר"ח עירובין ל, א. [ועי'
אחת היתה לו לינאי המלך
שהו מוציאיהם ממנה
ששים רבוא ספלי טירחן.
פ"י ספלי מלאים טירחן,
והוא המלך שאובלין אחר
שארלין ספירות גנוסר
הרבה למרן האכליה
שבמנוי, א"י נמי דנגרייה
לתיבא]. אכל ענבים
במלך ורמונים במלך
עליהם שלש ברכות דברי
רבן גמליאל וחכמים
אומרים ברכה אחת מעין
שלש. ואסיקנא כל שהוא
מחמת המים, שהוא מין
דגן חטה ושעורה כוסמת
שבולת ושועל ושיפון, והן
בבבליה [בתחלה [מברך]
ברכה מיני מנות ולבסוף
ברכה אחת מעין שלש.
והוא ברוך אחת ה' אליהו
מלך העולם על המחיה ועל
הכלכלה ועל תנובת השדה
ועל ארץ חמדה טובה
ורחבה בריח ותורה חיים
ומזון, על שהצאנו מארץ
מצרים, רחם ה' עלינו ועל
עמך ישראל ועל עירך ועל
ביתך ועל היכלך ועל
מקדשך ועל מושבך, ובגנה
עירך במהרה בימינו ותחננו
בה, כי אל טוב ומטיב אתה
ברוך אתה ה' על הארץ ועל
המחיה, וכל שהוא משבעת
המינים ואינו מין דגן,
בתחלה מברך בורא פרי
העץ ולבסוף על העץ ועל
בית החלה. ביני החלה
בורא פרי הגפן ובסוף על
הגפן ועל פרי הגפן וכו'.
וחתום בתוצה לארץ בא"י
הארץ ועל הפירות,
ובאין ישראל על הארץ
ועל פירותיה. אבל שאר
מיני פירות כגון אחרונין
ותפוחין ואגוזין ושקדים
וכיוצא בהן, שאינו מיני
מנות, בתחלה מברך בורא
פרי העץ ולבסוף בורא
נפשות [וכרות]. והיכא
דאכל מיני מנות ופרי העץ
ושהן י"ג מברך ברוך אתה
ה' על המחיה ועל הכלכלה,
ועל הגפן ועל פרי הגפן, ועל
העץ ועל פרי העץ, ועל
תנובת השדה ועל ארץ
חמדה טובה ומליה, וחותם
ברוך אתה ה' על הארץ ועל
המחיה ועל הגפן ועל פרי
העץ ושפיר דמי. ולא הוי כי
האי גונא חותם בשמים,
דאמרין אין תוחמין
בשמים, מאי טעמא שהארץ
היא המוציאה את הגפן וכל
פרי העץ.

באובלי פירות גנוסר שנו. שהמליח עיקר שהוא צל להשיב הלצ
שחלש מפני ממיקות הפירות והפת שלאחריו טפל
ואינו צל אלא שצביל המליח וא"כ פירות היו עיקר ומליח טפל ולצריך
על הפירות ולפטור כולוהו ו"ל דמייירי שלא אכל הפירות באותו מעמד
א"כ צבעה שאלכ פירות גנוסר לא
היה שם עדיין מליח ופת דלא היה
יודע שחלש לצו מחמת המתיקות:
מברך ע"ה המליח. ואף על גב
דאשמעינן דפת פוטור
את הפרפרת אלוטריך לאשמעינן
דפעמים דפת טפל: **רבי עקיבא**
אומר אפי' אב"ש שא"כ הוא מונון בו'.
ולא דמי להאיך דלעיל (דף נז.ו).
ד"ר"ג נתן רשות לר"ע לצרך וכו'
דשאני הכל דליקצע מונוניה עליה:
ע"ה העין וע"ה פרי העין. אכל על
היין מצרכים על הגפן ועל פרי
הגפן דכיון דיין קובע צרכה לענמו
משום תצניותיה הוא הדין לאחמיו
ובחמיה יש שחומצין על הארץ ועל
הפירות יש שחומצין על הגפן ועל
פרי הגפן מיהו לכאורה משמע דא"כ
לשנות המתינה שסרי אין לנו משנין
רק לומר פרי הגפן במקום פרי העץ
אכל צעלמא היכא דלא מצרכין על
העץ אלא צעלמא על הארץ ועל
הפירות ציין נמי אין לשנות וכו'.
המיימוני מלרין דאזכיר זה מעין
המאורע צצבת זבייט וכן משמע
צירו ומיהו לא נהנו העולם כן וכו'
להיות מה שמזכירים מעין המאורע
היינו דוקא צימיהם שהיו רגילין
לקבוע אין ואמיני פירות אכל
האידנא לא קבועי ופ"ח היכא דלאכל
מיני מנות כגון דייקא ותאנים ושמי
חמרא מצרך צרוך אתה ה' אמי"ע על
המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל
פרי הגפן ועל הארץ ועל פרי העץ ועל
תנובת השדה וכו' וחומס בא"י אמי"ע
על הארץ ועל המחיה ועל הפירות
ולא הוי חתימה צמית דהארץ היא
המוציאה התמיה והפירות:

מתני' «הביאו לפניו מליה (6) תחלה ופת
עמו מברך על המליח ופוטור את הפת
שהפת טפלה לו (6) וזה הכלל כל שהוא עיקר
ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטור את
הטפלה: **גמ'** ומו איכא מידי דהוי מליה
עיקר ופת טפלה אמר רב אחא בריה דרב
עירא אמר רב אשי באובלי פירות גנוסר
שנו (6) אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן
בתריה דרבי יוחנן למיכל פירות גנוסר כי
הוינן בי מאה מנקטינן ליה לכל חד וחד
עשרה עשרה וכו' הוינן בי עשרה מנקטינן
ליה כל חד וחד מאה מאה וכל מאה מינייהו
(6) הוה מחזיק להו צנא בר תלתא סאוי (6) ואכיל
להו ומשתבע דלא מעים זיונא זיונא ס"ד
אלא אימא מזונא רבי אבהו אכיל עד דהוה
שריק ליה דורבא מאפותיה ורב אמו ורב
אסי הוה אכלי עד דנתור מזויהו רשב"ל הוה
אכיל עד דמריר ואמר רבי יוחנן לדבי
נשיאה הוה משרד ליה רבי יהודה נשיאה
באלושי אבתריה ומייתי ליה לביתיה כי
אתא רב דימי אמר עיר אחת היתה לו לינאי
המלך בהר המלך שהיו מוציאיהם ממנה
ששים רבוא ספלי טירחן לקובצי מע"ש
לע"ש כי אתא רבין אמר אילן אחד היה לו
לינאי המלך בהר המלך שהיו מורידים
ממנו ארבעים סאה גזולות משלש ברכות
בחדש כי אתא ר' יצחק אמר עיר אחת
היתה בארץ ישראל וגופנית שמה שהיו בה
שמינים זוגות אחים כהנים נשואים לשמינים
זוגות אחיות כהנות ובדקו רבנן מסורא ועד
גהרדעא ולא אשכחו בר מבנתיה דרב חסדא
דהוו נסיבן לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר
חמא ואע"ג דאינהו הוו כהנתא אינהו לא הוו
כהני אמר רב כל סעודה שאין בה מלח אינה
סעודה אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל
סעודה שאין בה (6) שריף אינה סעודה:
מתני' אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך
אחריהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל
וחכ"א ברכה אחת (6) (מעין שלש) ר"ע אומר
אפי' אכל שלק והוא מזונן מברך עליו ג'
ברכות (6) השותה מים לצמאו מברך שהכל
גהיה בדברו ר' טרפון אומר (6) בורא נפשות
טובה ורחבה שהנחת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ה'
ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחתך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה
(6) ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל דחמשת המינין על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה
כו' וחותם על הארץ ועל המחיה מיחתם במאי חתים כו' אתא [6] רב דימי אמר רב חתים בר"ח ברוך
מקדש ישראל וראשי חדשים הכא מאי רב חסדא אמר על הארץ ועל פירותיה לה ר"ע בר יצחק אינהו אכלי ואנן
ועל הפירות א"ר עמרם (6) ולא פלוגי הא לן והא להו מתקף לה ר"ע בר יצחק אינהו אכלי ואנן
מברכין יאלא איפוך רב חסדא אמר על הארץ ועל הפירות ר' יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה
אמר

מתני' מליה. כל דצר מלות: **גמ'** פירוס גנוסר. פירות
ארכי יס כנרת חשודים מן הפת: **זיונא**. משמע מידי דבר אכילה:
זיונא. דבר הקודע: **דשירי דורבא מאפותיה**. שהצבו מחליק ממלחו.
מתוך להלם פנים צשרו מחליק: **עד דמירי**. דעמו מטרפת:

באלושי. אולכוסני בני אדם: **ספלי**
טריים. ספלים מלאים חמיות דג
חמוץ שקורים טונוי"א: **לקוללי**
האנים. למאכל פועלים שקוללם
תאנים והיו מרובים עד שכל אלו
צרכין להם למאכל: **צרכים**.
קובי"א"ש צלע"ו: **משלש צרכים**
צדוש. ג' פעמים צדוש מורידים
ממנו ק': **שמיים זיונא חסוי**. שנים
שנים אחים היו כולם וכן נשומיהם:
שירי. מצביל לה שיש צו מרק כמו
סורפה חיה (6): **מתני' מצרך**
אחריהם ג' צרכים. ר"ג לטעמיה
דלמרן לעיל צפיריקין (דף נז.ו). כל
שהו מו' המינים מברך אחריו ג'
ברכות: **איפיו אכל שלק**. של ירק:
והוא מונון. ספקן עליו זיונא:
וחסרונן. לרבי ספוקן: **גמ'** וצרכה
אכולהו קאי וצבהו קרל ג' צרכים.
רמזי כדאמרין צפרק שלשה שאלו
לקמן דף מה: **ארץ הפסיק הענין**.
ולא קאי וצרכה אלא אלהם דסמין
ליה: **ור"ג סהא**. הפסקה לפירושי
הטעם דתמיד צפרק קמא אתא
ולמעשה שאלה כספה כמות שהיא אין
זו ככלל צרכה אלא עשהא להם:
חמשה מינים. כולם מין דגן חמין
ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון.
כוסמין מין חטה שזולת שועל ושיפון
מין שעורה: **מצרך עליו צ"מ מונוס**.
אם עשאו מצביל: **כל שהוא מו'**
המינים. משאר ז' המינים האמורים
צפוק ואינו מין דגן: **אפי' דעץ על**
העץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה
טובה ורחבה. אחריו קאי כולה
עד סופה: **רב חסוי צ"ח כו'**.
אע"ג דלמיא לתרמי: **הכא מאי**. מי
מתמין צמתי כהאי גוונא כגון על
הארץ ועל הפירות ולא הוה חתימה
צמית ממש כדמפרש לה צפרק
שלשה שאלו לקמן דף מט): **הא לן והא**
לפו. רב חסדא מצביל ובצבל חממי
על הארץ ועל פירותיה ור' יוחנן
מארץ ישראל והתם חממי על
הפירות: **ואנן מצרכין**. על פירותיה
אלרין ישראל לחודה קאי ואנן לא
אכלין מינייהו ומצרכים עלייהו:
קופרל

תורה אור השלם

1. ארץ חטה ושעורה וצפון
והתאנה והרמון ארץ זית שלק
דבש: ארץ אשר לא
במספנת תאכל בה ארץ
לא תחטב כל בה ארץ
אשר אגביה ברל
ומתקריה חתובי חתובי:
דברים ח ח-ט
2. וקבלת ושבעת וברכת
את יי אלקיך על הארץ
השקבה אשר נתן לך:
דברים ח ה

הגהות הב"ח

(6) בפשטה מליח בתחלה:

גליון הש"ס

גמ' למעושי הכוסם את
החטה. ע' לעיל ל"ז ע"ה
מו' ד"ה הכוסם:

הגהות הגר"א

[א] מאי ניכר גבי ברכה א' מעין
ג'. ניכר א"ל חמשת מינים
על המחיה ועל הכלכלה כו'
עד טוב ומטיב לכל וחותם על
הארץ ועל המחיה אפיו דעץ
על העץ ועל פרי העץ.
דחמא על הגפן ועל פרי
הגפן. מחמת צמתי חתים רב
חסדא אמר ר' כי קאי ג'
כ"ף ור"ש"ש ויג' שנו י"ע
למה לא פשט מה' מיני:
[ב] שם ר' חמא רב דימי
א"ר חמאי צ"ח צרוך מקדש
ישאל ר"ח הכא מלי'
תלמי':

לעזי רש"י

טונינא. טובה. קוביאי"ש
[קוביאי"ש]. הלוקה.

מוסף רש"י

פירות גינוסר. ארץ יס כנרת
ופירותיה מוקדשין (שבי"ד).
צנא. סל (וחיו"ח). דלא
טעים זיונא. לא אכלתי
לשבע ועדיין אף רעב (שם).
מזויהו. שנתוהסם (מגילה)
והוא. ברכה אחת מעין
שלש. לומר. אמת היא
שהיא דוגמא ודומה לשלש
ברכות דברכת המזון שהיא
דלוריתא כדאמרין לקמן
(מת'): ואלתא ושבעת וברכת
הא ה' אלקינו: ברכת הן.
דקאי אאלתא ושבעת דלעיל.
לומר. אפילתך ואשבעיך
ברכה, על הארץ הטובה
זו ברכת הארץ. אשר נתן
לך זו צוה ירושלים הטוב
והמטיב ציננה חקיקה ואלתא
מן התנין, והי מתלח אלתם
מטיב. דכתיב לעיל מינה
ארץ אשר לא במסכנתא תאכל
בה לחם. להכי מצרכין עליה
שלש ברכות שלמות, אכל
למיני פירות דחמתי צמח
ארץ ישראל לא עניין שלמות
אכל מעין שלק סגי להו
(סידור רש"י ס' קט. הפרדס
עמ' קטו. חמודי וסרי ס' קטו).
שהכל נהיה בדברו. לפיכך,
ולאחריי לא כלום (שבי"ד)

ד"ה. ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות. ברכה ה' היא סעודה אחר המקדש, דכתיב (דברים ח א) על כל הארץ לצדק, וכתיב כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם (בתי"י) ואני שמעתי דר' עקיבא על לתיב אף צרכה אחריו צוה נפשות
רבות, ולא ישרא דלמתיין כמס' (הא) יס טעון צרכה לפיו ואין טעון צרכה לאחריו, ולמתיין לאחיו מאי, והיוה כי ולרבי ספא דמברך אלוהי' וכן למתיין וכו' טעון דמתיב אלוהי' מאי אלוהי' נמיה, אלא נהיה דר"ע אפמי
קלמר (שבי"ד) (שם). כי אתה טוב ומטיב לכל. כנגד הטוב והמטיב שמקיימה ציננה (סידור רש"י ס' קי. הפרדס עמ' קטו. חמודי ס' טו). על המחיה. לומר שהאלהי' מי בן, ועל הכלכלה. זן משבעת אה הגוף, דמתי מון הוא האוכל
ובצלן (סידור רש"י ס' קי. הפרדס עמ' קטו. חמודי ס' טו).